

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра бухгалтерського обліку та аудиту

Допущено до захисту
Завідувач кафедри
д.е.н., проф. Лоханова Н.О.
«___» _____ 20__ р.

**ВИПУСКНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра**

зі спеціальності «Облік і аудит»

за темою:

«Обліково-аналітичне забезпечення управління товарообігом торгівельного підприємства (на прикладі ПП «Уністрой»)»

Виконавець

студентка обліково-економічного
факультету
41 групи

Камбур Марія Христофорівна

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник

к.е.н., доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Шевчук Ніна Сергіївна

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Одеса 2017

ЗМІСТ

	Стор.
ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ТОРГІВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	6
1.1. Облік товарів, витрат і доходів у торгівлі.....	6
1.2. Нормативно-правова база обліку товарів.....	16
1.3. Сучасна проблематика обліку товарів.....	20
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ТОРГІВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПП «УНІСТРОЙ».....	23
2.1. Загальна економічна характеристика ПП «Уністрой».....	23
2.2. Особливості первинної документації при здійсненні операцій з товарами	25
2.3. Практичні аспекти формування обліку товарів на ПП «Уністрой».....	31
2.4. Шляхи вдосконалення обліку товарів на ПП «Уністрой».....	34
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ І АУДИТ ВИКОРИСТАННЯ ТОВАРІВ: ТЕОРІЯ ТА ДІЮЧА ПРАКТИКА ТОВАРООБІГУ НА ПП «УНІСТРОЙ»...	42
3.1. Аналіз ефективності використання товарів на ПП «Уністрой»...	42
3.2. Аудит товарів на ПП «Уністрой»: методичні аспекти та практика проведення	48
ВИСНОВКИ.....	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	57
ДОДАТКИ.....	63

ВСТУП

Актуальність теми. Актуальність даної теми визначена тим, що на сучасному етапі посилюється конкуренція, збільшується потік товарів, озлоблюються умови між постачальниками і покупцями, тому набувають особливої значущості повнота, своєчасність, достовірність відображення розрахунків по товарних операціях, що є одним з оціночних показників, які визначають якість роботи фірми. Грамотна побудова і управління процесом обліку розрахунків за товарними операціями має велике значення в успішній роботі підприємства.

Для обліку, аналізу контролю господарської діяльності підприємства функціонування автоматизованої системи обробки інформації дає змогу у процесі управління автоматизувати пошук інформації, що знаходиться у базах даних підприємства, а також розв'язувати на електронних обчислювальних машинах задачі даних підсистем управління підприємством. Значний вклад в теорію та методологію обліку товарів внесли українські вчені Білуха М. Т., Бутинець Ф. Ф., Горелкін В. Г., Кузьмінський А. М., Сопко В. В., Голов С. Ф., Завгородній В. П., Зубілевич С. Я., Костюченко В. та ін. Серед зарубіжних вчених слід назвати Соколова Я. В., Патрова В. В., Баканова М. І., Нідлза Б., Андерсона Х., Колдуелла Д., Муса Г., Вуда Ф., Антоні Р.. Віддаючи належне науковим напрацюванням вітчизняних та зарубіжних вчених, слід відзначити, що питання обліку, аналізу та аудиту товарних запасів потребують подальшого наукового дослідження. В значній мірі це зумовлено реформуванням системи бухгалтерського обліку в Україні, що знайшло своє відображення у прийнятті Закону України від 16.07.99 р. № 996-XIV «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та затвердженні вітчизняних Положень (стандартів) бухгалтерського обліку (П(С)БО).

Торгівля є найважливішою галуззю господарської діяльності, так як зайнята реалізацією товарів споживачеві, що є завершальною ланкою руху товару в сфері обігу.

В основі господарської діяльності торгового підприємства лежать процеси придбання, зберігання і реалізації товарів, які можна охарактеризувати як товарні операції.

Щодня в діяльності організації торгівлі відбувається безліч господарських процесів, пов'язаних з обігом товарів: придбання, транспортування до місця продажу, приймання, вибракування, навантаження і розвантаження, зберігання, продаж, доставка покупцям, уцінка, списання та ін. Процес придбання та продажу товарів безпосередньо пов'язаний з рухом грошових потоків в організації, утворенням і погашенням заборгованостей продавців і покупців. Все це відноситься до господарських операцій.

Мета дослідження. Мета дослідження полягає в комплексному аналізі теоретико-методологічних і практичних аспектів, що стосуються обліку руху товарів в оптовій та роздрібній торгівлі в сучасних економічних умовах господарювання.

Завдання дослідження. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання:

- розкрити економічну сутність придбання та реалізації товарів;
- розглянути нормативно-правову базу обліку придбання та реалізації товарів;
- розглянути організацію первинного обліку товарів;
- розкрити методичні засади побудови синтетичного та аналітичного обліку товарів;
- привести методику загального та факторного аналізу витрат;
- дати організаційно-економічну характеристику базового підприємства;
- розробити пропозиції щодо удосконалення обліку товарів торговельного підприємства.

Предмет дослідження. Предметом дослідження є комплекс теоретичних, методологічних і прикладних питань, що пов'язані з обліком товарів, проведенням їх аналізу та аудиту на базовому підприємстві.

Об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження є процес організації бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту товарів на базовому підприємстві.

В якості базового підприємства було обрано приватне підприємство «Уністрой», яке займається оптовою та роздрібною торгівлею будівельних матеріалів, а також безпосередньо будівництвом.

Методи дослідження. Дослідження проводилось із використанням системи методів, що застосовують при вивченні соціально-економічних процесів і явищ, а саме: теоретичного узагальнення і порівняння (для уточнення сутності поняття «товарні операції»), індукції та дедукції (при дослідженні процесу обліку і аналізу товарів та осмисленні проблеми їх удосконалення), графічний (для наочного відображення результатів дослідження), наукової абстракції та системного аналізу (при розробці системи методики аналізу товарів торговельних підприємств).

Інформаційна база дослідження. Теоретичні засади бухгалтерського обліку діяльності торговельного підприємства складають Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», національні стандарти бухгалтерського обліку, а також інструкції та положення з окремих питань бухгалтерського обліку діяльності торговельного підприємства. Також була використана різноманітна науково-практична література.

ВИСНОВКИ

Товарами називається річ, яка призначена для продажу або обміну на інші цінності. Облік товарів може здійснюватися за купівельними цінами (ціни придбання) або за цінами реалізації.

Торгівля є необхідною стадією відтворення, на якій встановлюється зв'язок між виробниками та споживачами. Підставою для бухгалтерських операцій по обліку торгівлі служать первинні документи, що фіксують факти здійснення цих операцій. З даних, наведених у первинних документах, складаються зведені облікові документи. Документообіг і правильне оформлення документів займає значне місце в обліку діяльності підприємства.

Функціонування будь-якого підприємства значно залежить від нормативної бази, що регулює правові та економічні відносини з державою, з іншими підприємствами та організаціями, з трудовим колективом тощо. Тому одним із важливих питань є огляд нормативно-правової бази з обліку, аналізу та аудиту реалізації товарів (робіт, послуг) на підприємствах.

Приватне підприємство «Уністрой» являє собою підприємство з будівництва житлових та нежитлових приміщень, а також з торгівлі будівельними матеріалами.

Діяльність підприємства регулюється Законом України «Про підприємства», статутом, а також іншими нормативними документами і законодавчими актами. Підприємство є самостійним господарським об'єктом із правами й обов'язками юридичної особи. Підприємство має право займатися господарською діяльністю, виходячи з цілей і завдань, укладати угоди та інші акти з самостійними суб'єктами підприємницької діяльності, нести відповідальність стосовно до власних обов'язків.

Підприємство створене з метою одержання прибутку від господарської діяльності, що спрямована на задоволення попиту на ринку будівельних послуг для реалізації на базі одержання прибутку соціальних і економічних інтересів засновників і членів колективу підприємства.

На підприємстві наявна спрощена форма ведення бухгалтерського обліку. За результатами вивчення системи обліку товарних операцій був вироблений ряд

рекомендацій щодо вдосконалення процесу обліку з метою більш повного та об'єктивного відображення торгових операцій у бухгалтерському обліку підприємства.

У торгівлі всі витрати на придбання товарів, їх доставку та доведення до придатного для реалізації стану мають обліковуватися протягом звітного місяця на окремих статтях аналітичного обліку.

Важливим для бухгалтерського обліку є поточний контроль за витратами на придбання товарів, їх доставку та доведення до придатного для реалізації стану, тому пропонується підвищити аналітичність їх обліку. З цією метою пропонується виділити субстатті до тих рахунків, які частіше за все використовуються для обліку товарів.

У робочому плані рахунків доцільно виділити субрахунки до рахунка 28 «Товари» для окремого обліку товарів кожного виду торгівлі.

Аналіз даних показав, що у звітному році порівняно з базисним роком на досліджуваному підприємстві спостерігається збільшення ефективності використання виробничих ресурсів, що підтверджується динамікою віддачі основних засобів. Вона збільшилася на 79,96 грн. Хоча динаміка коефіцієнта структури майна підприємства вказує на недостатню частку необоротних активів в складі оборотних. Частка склала у звітньому році 0,01 при рекомендованій 0,7. Хоча діяльність підприємства більшою мірою і спрямована на торгівлю, для збільшення прибутку слід збільшити обсяг основних засобів, бо результати проведеного аналізу вказали на недостатність їх на підприємстві. Або ж слід відремонтувати та модернізувати наявні основні засоби.

На досліджуваному підприємстві спостерігається збільшення ефективності використання фінансових ресурсів. Зазначена тенденція підтверджується позитивною динамікою коефіцієнта автономії, що свідчить про зменшення відповідно коефіцієнта фінансового ризику, який зменшився протягом аналізованого періоду на 1,98. За рахунок грошових коштів та їх еквівалентів разом з коштами у розрахунках підприємство може покрити свої зобов'язання, про що

свідчить коефіцієнт швидкої ліквідності, який у 2015 р. склав 0,86, а в 2016 р. вже 0,88.

Витрати на одну гривню реалізованої продукції зменшились. Якщо в минулому році на 1 грн чистого доходу приходилося 19 копійок витрат операційної діяльності, то в звітному році вони знизились аж до 8 копійок, що також безумовно є позитивним показником діяльності підприємства. Однак слід пошукати більш дешевих постачальників необхідних підприємству товарів без втрати якості і покращити умови зберігання товарів.

З метою збільшення прибутку слід вдатися до використання зовнішніх джерел фінансування активів. Це дозволить збільшити обсяг товару, який реалізується, розширити асортимент, тобто розширити масштаби діяльності.

Слід звернути увагу, що на підприємстві фінансовий стан покращився за рахунок зменшення масштабу діяльності, але це не призведе до збільшення прибутку. Тому слід прагнути якщо не збільшити масштаби діяльності, то хоча б вернутися на попередню колію.

Проведений на підприємстві аудит фінансової звітності виявив незначні недоліки обліку товарів і постановив, що вони не призводять до суттєвих викривлень. Однак все ж аудитор розробив рекомендації щодо виправлення недоліків з метою покращення стану обліку, що і прописав у аудиторському висновку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Наказ про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99>.
2. Господарський кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
3. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
4. Закон Ураїни «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
5. Закон України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/265/95-%D0%B2%D1%80>.
6. Інструкція з бухгалтерського обліку роздрібного товарообороту і товарних запасів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0013-97>.
7. Інструкція щодо застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств та організацій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>.
8. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств та організацій [Електронний ресурс] : затв. Наказом М-ва фінансів від 30.11.99 р. № 291. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/z1214-13>.
9. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 Запаси [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>.
10. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 Дохід [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99>.

11. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 Витрати [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>.

12. Поліщук А. Продаж товарів за договором комісії: бухгалтерський та податковий облік у комітента / Алевтина Поліщук. // Справжня Бухгалтерська Газета. – 2016. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://buhgazeta.com.ua/8321-2/>

13. Аналіз витрат на збут [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mybiblioteka.su/3-45243.html>.

14. Артюх О. В. Бухгалтерський облік : навч. посіб. / О. В. Артюх. – Одеса : ОНЕУ, 2012. – 305 с.

15. Артюх О. В. Облікова політика підприємства / О. В. Артюх // Бухгалтерський облік : [підруч. для студ. вищ. навч. закл. спец. 6.050100 "Облік і аудит"] / під. заг. ред. В. Ф. Максимової [та ін.]. – Одеса, 2012. – С. 345-364.

16. Барабаш Н. С. Аналіз господарської діяльності: [навч. посіб.] / Н.С. Барабаш [за заг. ред. Є.В. Мниха]. – К.: КНТЕУ, 2005. – 395 с.

17. Барановська Т. В. Облікова політика в Україні: теорія і практика : автореф. дис. канд. екон. наук : спец. 08.06.04 / Барановська Тетяна Василівна. – Київ, 2005. – 27 с.

18. Барановська Т. В. Облікова політика: рівні, суб'єкти, складові / Т. В. Барановська // Науковий вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. – 2003. – № 3(25). – с. 18-26.

19. Білуха М. Т. Теорія бухгалтерського обліку : підручник / М. Т. Білуха. – Київ : А. С. К., 2000. – 692 с.

20. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський облік в торгівлі / Бутинець Ф. Ф. – 2-е вид., переробл. і доповн. – Житомир : ПП "Рута", 2002. – 576 с.

21. Бутинець Ф. Ф. Особливості бухгалтерського обліку в торгівлі/ Бутинець Ф. Ф., Жилей І. В., Залука І. В. – К.: 2003. – 607 с.

22. Бутинець Ф. Ф. Теорія бухгалтерського обліку : підруч. для студентів вузів спец. 7.050106 "Облік і аудит" / Ф. Ф. Бутинець. – Вид. 2-ге, доповн. і переробл. – Житомир : ЖІТІ, 2000. – 640 с.

23. Бухгалтерський облік : навч. посіб. / за заг. ред. Вериги Ю. А. – Київ : Центр учб. літ., 2008. – 396 с.

24. Бухгалтерський облік, аналіз і аудит в управлінні економічними процесами світової і національної економіки: сучасний стан та перспективи : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. 11 грудн. 2015 р., (ПДАТУ, м. Кам'янець-Подільський). – Тернопіль : Крок, 2015. – 373 с.

25. Верхоглядова Н. І. Бухгалтерський фінансовий облік: теорія та практика: Навчально-практичний посібник / Н. І. Верхоглядова, В. П. Шило, С. Б. Ільїна та ін. – К.: Центр учбової літератури, 2010 – 536 с.

26. Виноградова М. О. Аудит [текст] : навч. посіб. / М. О. Виноградова, Л. І. Жидєєва. – К. : «Центр учбової літератури», 2014. – 654 с.

27. Витрати на рекламу та просування товарів: відображення в обліку [Електронний ресурс] // Бухгалтер 24. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.buh24.com.ua/vitrati-na-reklamu-ta-prosuvannya-tovariv-vidobrazhennya-v-obliku/>.

28. Волкова І. А. Фінансовий облік -1 : навч. посіб. / І. А. Волкова. – Київ : Центр учб. літ., 2008. – 228 с.

29. Вороная Н. Облік придбання товарів / Наталія Вороная. // Податки та бухгалтерський облік. – 2016. – №76. – С. 1–11.

30. Граковський Ю. Повернення товарів: Особливості оформлення та відображення в бухгалтерському обліку / Юрій Граковський. // Вісник. – 2015. – №12(12). – С. 5.

31. Гринів Б. В. Методичні аспекти аналізу валового доходу торговельного підприємства / Б. В. Гринів, В. Б. Гринів / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Vnulp/Menegment/2009_647/55.pdf.

32. Гудима О. В. Шляхи вдосконалення обліку й аналізу товарних операцій / О. В. Гудима / [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Dtr_ep/2011_4/files/EC411_16.pdf.
33. Дериведмідь О. С. Аналіз ринку роздрібної торгівлі України / О. С. Дериведмідь. // Вісник Запорізького національного університету. – 2011. – №1(9). – С. 16.
34. Ілюхіна Н. П. Шляхи вдосконалення обліку доходів та витрат на торговельних підприємствах / Н. П. Ілюхіна. // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2014. – №2 (53). – С. 33.
35. Кім Г. Бухгалтерський облік: первинні документи та порядок їх заповнення / Кім Г., Сопко В. В., Кім С. Г. – Київ: ЦНЛ, 2004 – 440с.
36. Кіндрацька Г. І. Економічний аналіз : підручник / Г. І. Кіндрацька, М. С. Білик, А. Г. Загородній ; за ред. проф. А. Г. Загороднього. – 3-тє вид., переробл. і доповн. – Київ : Знання, 2008. – 487 с.
37. Клас О. Позабалансові рахунки [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://i.factor.ua/ukr/law-90/section-536/article-10949/>.
38. Концептуальна основа фінансової звітності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_009.
39. Кубік В. Д. Моделювання як метод формування облікової політики підприємства / В. Д. Кубік // Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління. – Т. 14. — Вип. 2(30). – 2015. – С. 171-184.
40. Кузіна Р. В. Корпоративний облік і звітність в Україні: сучасний стан і перспективи розвитку : [монографія] / Р. В. Кузіна. — Херсон : Грінь Д. С., 2015. – 416 с.
41. Лень В. С. Бухгалтерський облік в Україні. Основи та практика: навч. посіб. / В. С. Лень, В. В. Гливенко; за ред. В. С. Леня. – Вид. 4-те. – Тернопіль : Навчальна книга. – Богдан, 2012. – 752 с.
42. Лоханова Н. О. Інтеграційні процеси в обліку в умовах інституціональних перетворень : [монографія] / Н. О. Лоханова. – Херсон : Грінь Д. С., 2012. – 400 с.

43. Лоханова Н. О. Облік у системі управління економічною стійкістю підприємств: інституціональний підхід : дис. д-ра екон. наук : 08.00.09 / Лоханова Наталія Олексіївна. – Одеса, 2013. – 573 с.

44. Максимова В. Ф. Бухгалтерський облік : [підруч. для студ. вищ. навч. закл. спец. 6.050100 «Облік і аудит»] / В. Ф. Максимова. – Одеса : ОНЕУ, 2012. – 670 с.

45. Максимова В. Ф. Внутрішній контроль економічної діяльності промислового підприємства – системний підхід до розвитку : [монографія] / В. Ф. Максимова. – Одеса: ОДЕУ, 2005. – 269 с.

46. Максимова В. Ф. Облік у галузях економіки.: Навч. посіб. / В.Ф. Максимова, З.В. Кузіна, Л.М. Стиренко, Т.Г. Степова; за ред. В.Ф. Максимової. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 496 с.

47. Нашкерська Г. В. Бухгалтерський облік : навч. посіб. / Г. В. Нашкерська. – Київ : Центр навч. літ., 2004. – 464 с.

48. Облік витрат на збут [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ebooktime.net/book_9_glava_30_5.6._%D0%9E%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BA_%D0%B2%D0%B8%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82_%D0.html.

49. Облік і аудит: теормінологічний словник / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк, Г. О. Партин, Л. М. Пилипенко. – 2-ге вид. доопрац. та доповн. – Львів : Вид-во Львів. політехніки : ПП НВФ "Біарп", 2012. – 632 с.

50. Облікова політика підприємства : навч. посіб. / Ю. А. Верига, В. А. Кулик, Ю. О. Ночовна, С. Ю. Іванюк. – Київ : Центр учб. літ., 2015. – 310 с.

51. Облік торговельних націнок у роздрібній торгівлі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dtkt.com.ua/show/1cid03780.html>.

52. Основные нововведения-2016 в налогообложении предпринимателей [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://buhgalter911.com/ShowArticle.aspx?a=432924&page=1>.

53. Очеретько Л. М. Аудит товарних запасів підприємств роздрібної торгівлі / Л. М. Очеретько. // Науково-виробничий журнал «Інноваційна економіка». – 2014. – №5(54). – С. 25.

54. Попович П. Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання / П. Я. Попович / [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<ftp://lib.sumdu.edu.ua/ebooks/Ekon/48.pdf>.
55. Специфічні напрями аудиторських перевірок в торговельних організаціях [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://stud.com.ua/31991/audit_ta_buhoblik/spetsifichni_napryami_auditorskih_perivirok_torgovelnih_organizatsiyah.
56. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність : підручник / Н. М. Ткаченко. – 2-ге вид. доповн. і переробл. – Київ : Алерта, 2007. – 954 с.
57. Фінансовий облік-1 (частина І) : навч. посіб. / за ред. Максимової В. Ф. – Одеса : ОНЕУ, 2013. – 436 с.
58. Хендриксен Э. С. Теория бухгалтерского учета : пер. с англ. / Хендриксен Э. С., Ван Бреда М. Ф ; под ред. Я. В. Соколова. – М. : Финансы и статистика, 2000. – 576 с.